

Arg 4 nr 2/2025

SHF

Svenska Hunduppförarförbundet

*Rasspecial
norsk lundehund*

- Herpes
- Kennelträffar
- Rädsla hos veterinären

SHF 2024

Ordförande:

Bengt-Åke Bogren
ordforande@svenskahunduppfoarforeningen.se

Vice ordförande:

Charlotte Barvestad

Sekreterare:

Charlotte Barvestad
sekreterare@svenskahunduppfoarforeningen.se

Kassör:

Lisbeth Andersson

Ledamöter:

Ewa Arve
Charlotte Laning Vrethammar

Suppleanter:

Mia Borg
Kristina Johansson
Carina Andersson Rapp

Ansvarig utgivare:

Bengt-Åke Bogren

Redaktion:

Charlotte Laning Vrethammar
redaktor@svenskahunduppfoarforeningen.se
Monika Wahlstedt

Ammacentralen

Kerstin Norberg
ammacentralen@svenskahunduppfoarforeningen.se

Mentorskap

mentor@svenskahunduppfoarforeningen.se

Valberedning:

Annette Andersson
Johan Holmqvist
Anne-Lie Andersson
valberedning@svenskahunduppfoarforeningen.se

Vi bygger vår tidning tillsammans!

Vi är nyfikna på vad du som uppfödare och medlem är intresserad av att läsa om. Tipsa oss gärna!

- Vet du intressanta personer att intervjua?
- Har du skrivit en artikel för en rasklubbstidning i angelägen fråga som kan passa hos oss?
- Finns det någon aspekt av uppfödarlivet som behöver belysas mer?

Kort sagt – tidningen är vår, din och alla medlemmars. Passa på att tipsa och påverka.

Du når oss genom att maila till:
redaktor@svenskahunduppfoarforeningen.se

**Nästa nummer
utkommer i
september 2025
Manusstopp 15/8**

ur innehållet

Nytt från SKK	4	Rädsla hos veterinären	12	Rasspecial lundehund	22
Målbilderna	5	Kennelträffar	16	Mentorer	29
Herpes	7	Reflektioner	20		

Information från ordförande

Då kanske äntligen sommaren har kommit till hela landet efter en torr och kall april och även maj! Typiskt utställningsväder var det i helgen då nybildade Skånska Kennelklubben hade fyradagars utställning. Ena dagen kallt nästa dag regn men också en del sol. Tur att utställarna är ett så tåligt släkte.

Ibland är vi i iskalla ridhus och andra gånger hållande regn och blåst till gassande sol. Till detta kör vi långa sträckor, bor på hotell och bryr oss inte om vad det kostar!? Pengarna till vår hobby med hundar ligger alltid överst i börsen. Men det är inte bara för nöjes skull vi gör långa resor med mera. Det handlar ju också om avelsutvärdering och att meritera våra uppfödningar så klart.

Det är ganska gott om utställningar och fler och flera länsklubbar genomför flerdagars. Detta startade för många år sedan med "Five summerdog show" och nästa år är det dags att åter få ställa ut på Elmia i Jönköping ett par dagar. Vi ses väl där, men först ska vi klara höstens utställningar och sedan Stockholm och My Dog så klart. SHF har under våren haft intressanta webinarier i samarbete med SKK:s uppfödarservice. Vi har också utbyte med SKK där vi för fram uppfödarnas synpunkter och frågor. Det har varit mycket diskussion om de nya digitala tjänsterna som lanserats under våren. En del saker är jättebra andra saker har kanske skett för fort. Sammanfattningsvis kan man väl säga att utvecklingen går snabbt framåt och den kan vi nog inte bromsa även om förändringar ofta skapar frågor och viss osäkerhet. Vårt samarbete med SKK fortgår och nytt möte hölls i början av juni.

Det vi vill diskutera med SKK och framföra är saker som bättre marknadsföring av rashundar och även rabatter för uppfödarna inom olika områden. Vi får se var vi landar.

Vi har under en längre tid haft problem med vår hemsida och medlemsregistreringen. Nu har beslutats att göra en helt ny hemsida så det blir lättare att logga in. Vi kommer också att uppdatera den kontinuerligt. Den nya hemsidan kommer förhoppningsvis att fungera under juli månad. Nya fina bilder och mycket lättare att hitta våra protokoll och nyheter. Vänta bara, vi ska bli bättre!

Du vet väl att du kan höra av dig till oss med synpunkter på "allt" inom hunderiet. Vi ser om vi kan hjälpa dig och eventuellt lyfta fram frågor som är till hjälp för din ras framtid. Vi håller en trevlig ton mot varandra och håller seriösa diskussioner med varandra så klart! Vi arbetar ju för våra rashundars bästa.

Känner du att du vill bidra med ditt kunnande inom SHF är du välkommen att höra av dig. Dina erfarenheter och din kunskap behövs hos oss också. Önskar er alla en riktigt skön sommar så ses vi på utställningar och tävlingar även i fortsättningen.

SHF genom

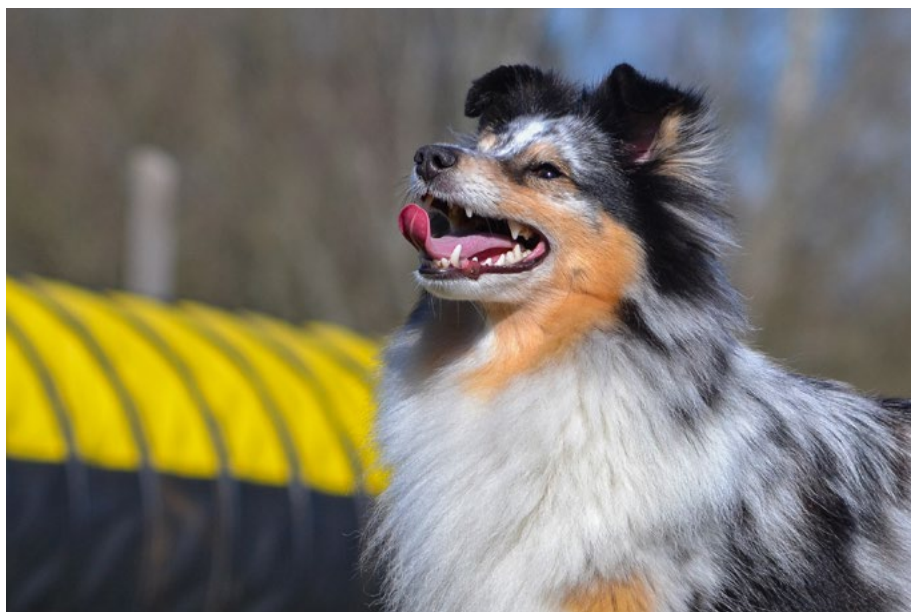
Bengt-Ake Bogren

Nytt från SKK

**SVENSKA
KENNELKLUBBEN**
HUNDÄGARNAS RIKSORGANISATION

Hoopers blir från och med den 1 november en ny officiell hundsport inom Svenska Kennelklubben, SKK.

Godkännandet betyder att officiella hooperstävlingar kan arrangeras där hundarna får sina resultat registrerade i SKKs databas. SKKs prov- och tävlingskommitté godkände inledningsvis reglerna för hooperstävlingar för en treårig provperiod. På sikt öppnar det även för möjligheten att kunna utdela diplom, certifikat och championat.

– Vi hade förra hösten nöjet att välkomna Svenska Hoopersklubben in i SKK-familjen som avtalsansluten verksamhetsklubb och det är väldigt roligt att vi nu även får officiella tävlingar. Ambitionen är att vi inom SKK ska kunna erbjuda hundägare en bred verksamhet och då är hoopers ett utmärkt alternativ att aktivera hunden på, säger Britt-Marie Dornell, ordförande för SKK.

Hoopers är en ständigt växande hundsport som kom till Europa för ett tiotal år sedan från USA. Det är en variant av agility men utan hopp. I stället springer hundarna genom bågar. Utmaningen ligger i att föraren ska dirigera hunden på avstånd. Sporten passar för hundar av alla storlekar och även äldre hundar.

Förändring på vd-posten

2025-06-17

SKK:s styrelse har i samförstånd med vd Kees de Jong beslutat om en förändring på vd-posten. Förändringen innebär att Kees de Jong frånträder sin befattning som vd för SKK från och med den 16 juni.

– SKK befinner sig på en utvecklingsresa och här har Kees de Jong gjort ett mycket värdefullt arbete som han ska ha en stor eloge för. Nu går vi in i nästa fas som har sina behov. Jag vill passa på att tacka Kees de Jong för hans insats för att ta SKK in i framtiden, säger Britt-Marie Dornell, ordförande i Svenska Kennelklubben.

SKK har under de senaste åren bland annat genomfört en stor upphämtning inom utvecklingen på det digitala området. Kees de Jong har även satt fokus på uppfödarnas behov, genom att samla tjänster relaterat till hunduppfödning under den nya avdelningen Uppfödarservice. SKK har också varit en stark röst i debatten om tillgänglighet till och priset på djursjukvård.

– Jag är tacksam för att jag fått leda och vara en del av den fantastiska utvecklingsresa som verkställts under mina år på SKK. Det har varit en ära att få arbeta nära och tillsammans med så engagerade, dedikerade och kompetenta medarbetare som SKKs kansli har. Att i nuläget genomföra ett skifte på VD-positionen faller sig naturligt och jag överlämnar med varm hand till min efterträdare, säger Kees de Jong.

Processen för att hitta en efterträdare inleds omedelbart och under tiden kommer tidigare vd Ulf Uddman på fungera som tillförordnad vd.

Svenska Kennelklubben fastställer reviderade målbilder

Svenska Kennelklubbens Centralstyrelse har efter revidering nu fastställt de målbilder som tagits fram för att ge en idé om hur typen hos fyra fokusraser behöver förändras, för att uppfylla skrivningen i SKKs programförklaring.

Målbilderna är inte avsedda att visa en idealbild av hur hundar av respektive ras ska se ut, utan syftet med målbilderna är att de ska ge en idé om vilka förändringar i ”typen” som måste ske om hunden ska uppfylla kriterierna i programförklaringen. Arbetsgruppens förslag till exteriöra målbilder baseras på en samlad bild av den tillgängliga forskningen inom området.

De fokusraser som målbilderna gäller är bostonterrier, engelsk bulldogg, fransk bulldogg och mops. Målbilderna, som har reviderats något efter möten med de berörda

klubbarna, diskuterades och fastställdes vid Centralstyrelsens möte den 12 februari.

– Det känns bra att vi har kunnat nå det här målet på vägen för att säkerställa en god hälsa hos de här fyra hundraserna. Vi är fast beslutna att göra det arbete som krävs inom hälsoområdet för att alla fyra raser ska ha en ljus framtid och finnas med oss i SKK-familjen även framöver, säger Britt-Marie Dornell, ordförande i Svenska Kennelklubben.

CS gav efter Kennelfullmäktige 2023 en arbetsgrupp i uppdrag att ta fram exteriöra målbilder som skulle ta hänsyn till samtliga kriterier i den av KF antagna programförklaringen. Enligt denna ska SKK i samtliga delar av organisationen bedriva och premiera en avel där exteriöra faktorer alltid ska främja en god hälsa. Programförklaringen anger även

prioriterade områden, till exempel andning. Hälsoarbetet ska ske i samtliga hundraser men med särskild kraft inom vissa brakycefala raser.

Arbetsgruppen började sitt arbete vårvintern 2024 och presenterade sitt första resultat i september. Arbetsgruppen har sedan dess haft tre möten vardera med respektive rasklubb/specialklubb. Totalt har tolv möten hållits. Efter mötena har revideringar i den riktning som klubbarna önskat gjorts av alla fyra bilder och texter, i den mån det inte krockat med programförklaringens innehåll.

Nu fortsätter arbetsgruppen sitt uppdrag i samarbete med ras- och specialklubbarna. Näst på tur står punkterna genetisk variation och hälsostatus. Klubbarna har redan påbörjat arbetet med att samla in data.

Fransk bulldogg, fastställd av Centralstyrelsen

Icke utstående och ej klotrunda ögon

Utstående ögon (grunda ögonhålor) ökar risk för ögonskador

Kraniofacialkvot större än 0,3

Mindre relativ noslängd tydlig riskfaktor för BOAS hos fransk bulldogg. 0.3 är ett minimimått inte ett ideal.

Helt öppna näsborrar

Knipna/stenotiska näsborrar är en tydlig riskfaktor för BOAS hos fransk bulldogg

Hud utan rynkor, ett litet antal mindre rynkor kan förekomma

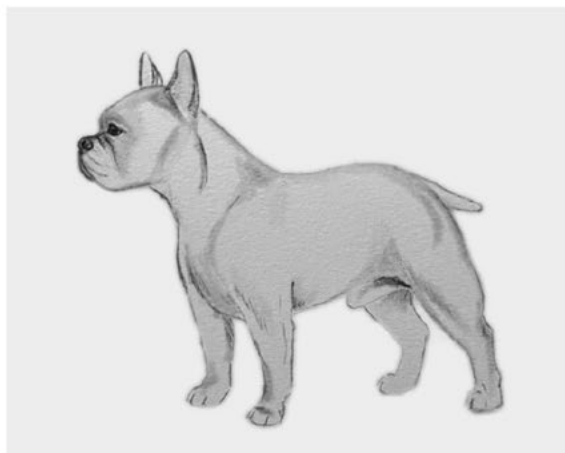
Rynkig hud kan ge irritationer och inflammationer. Nosrynka kan även störa ögon och andning

Längre och mindre bred skalle

Kort och bred skalle är en tydlig riskfaktor för bl a BOAS

Något längre och smalare hals

Bredare och kortare hals /nacke är en riskfaktor för BOAS hos fransk bulldogg

Något längre rygg (normalt utformad ryggrad)

Kort rygg och karprygg är en riskfaktor för ryggsjukdom samt försvårar naturliga beteenden

Normalt utformad svans

Kort och skruvad svans är en riskfaktor (DVL2)

Synlig midja

Övervikt är en riskfaktor

Vad gäller frågan om respektive rasstandard vill SKK passa på att påpeka att det endast är hundrasens ursprungsland som kan göra ändringar i rasstandard.

Runt varje exteriör målbild finns korta texter. Dessa texter belyser de punkter ur SKKs programförklaring som illustreras i bilden.

Grön text – anger det som ska uppnås

Röd text – anger varför de egenskaper som nämns i den gröna texten behöver uppmärksammas

Vad hände med ”målbilderna”?

Som ni känner till har representanter för Fransk Bulldogg Klubb under 2024 arbetat med SKKs idé om en ”målbild” för rasen. Syftet var enligt SKK att ta fram en bild på en fransk bulldogg som höll sig inom rasstandard men som inte hade några överdrifter. Den bild som först presenterades i oktober 2024 var oacceptabel då bilden inte föreställde en rastypisk fransk bulldogg. Sedan dess har representanter för klubben suttit i flera möten med SKK och SDHK för att diskutera vad som kan accepteras och inte.

Vi har vid upprepade tillfällen påpekat att SKK inte kan göra ändringar i gällande rasstandard, det kan bara rasernas hemland göra. Forskare har kontaktats,

sammanställningar av forskning och statistik har gjorts för att påvisa en mer nyanserad bild av franska bulldoggers hälsa än den som SKK framhåller.

Det finns alltså ingen forskning eller statistik presenterad av SKK (bortsett från BOAS) som visar att hundarna kommer bli sundare och mindre sjuka om de ser ut som målbilden. I slutet av februari kallades vi till 30 minuters informationsmöte med SKK. Kort efter avslutat möte fanns ”målbilderna” på SKKs websida och sociala medier.

Självklart står Fransk Bulldogg Klubb bakom att vi ska föda upp sunda och friska hundar! Men de ska också se ut som franska bulldoggar. Det

är viktigt att vi tar hälsotesterna på allvar och noga tänker efter hur aveln ska bedrivas, det är viktigt att alla uppfödare är öppna och ärliga om de problem som finns. Men detta har redan gjorts av många av er i många år. Till exempel visar BOAS-testerna att allt arbete som uppfödarna har gjort gett resultat! Det är ju framför allt det man pratar om, att franska bulldoggar har problem med andningen.

Styrelsen för Fransk Bulldogg Klubb stödjer inte AG-RS samt SKK i deras agerande och står inte bakom målbilden, men vi kommer att fortsätta arbeta för friska och sunda franska bulldoggar.

Styrelsen, Fransk Bulldogg Klubb

Herpes

— en vanlig orsak till att valpar dör

AV ÅSA HÄGGSTRÖM

För flera år sedan gick jag SKK:s uppfödarutbildning i deras lokaler i Stockholm. När vi kom till kapitlet Dräktighet och valpning utropar vår kursledare: "...och så har vi herpes, valpar dör av herpes, ni måste vaccinera tiken!" Vi var en samling deltagare med olika erfarenheter. Några ville förverkliga en gammal uppfödardröm de haft sedan länge. Andra hade just fått sina kennelnamn beviljade och stod i startgropen att ta sin första kull. Sedan fanns de som hade haft uppfödning i några år och ville förkovra sig mer. Trots våra olika erfarenheter tittade vi alla förvånat på kursledaren och utbrast nästan samtidigt: "Herpes! Kan hundar få herpes!?"

Idag är det mer känt att hundar kan få herpes, men alla känner inte till att det också är mycket utbrett bland hundar idag. Statens veterinärmedicinska anstalt (SVA), uppskattar att nästan hälften av alla hundar i Sverige har antikroppar mot herpes i blodet. Vilket betyder att de någon gång har blivit smittade av viruset. En hund som har drabbats av herpesvirus kommer att vara smittbärande livet ut och för smittan vidare till andra hundar. Däremot är herpesvirus artspecifika, vilket innebär att den typ av virus som drabbar hundar inte överförs till människor och andra djurslag. Likaväl som människor och andra djurslag inte kan överföra sina virus på hundar.

Herpes är mycket smittsamt under de perioder som viruset är aktivt. Den mesta tiden är viruset inaktivt och märks inte av, man talar då om att det är latent. En herpesinfektion som är latent är inte smittsam. Det är när viruset aktiveras som det sprider smitta. Detta kan ofta ske vid förändringar som innebär ett stresspåslag,

till exempel, stora livsförändringar och miljöombyten. Även nedsatt allmäntillstånd, sjukdom och kortisonbehandling som sätter ner immunförsvaret kan få en latent herpesmitta att blomma upp. Likaså hormonella förändringar och dräktighet. För vuxna, friska hundar som smittas av herpesvirus orsakar det sällan problem. Däremot leder det ofta till en akut och livshotande infektion hos ofödda valpar och valpar under fyra veckor. Vanligtvis med dödlig utgång.

Symtom på herpesmitta

Hos vuxna hundar ger herpesvirus vanligen lindriga symtom, till exempel snuva och möjligen hosta som snart går över. Viruset kan också ge upphov till inflammation i ögats bindhinna eller i hundens genitalier. En genitalinfektion kan visa sig som blåsbildningar i vulvan eller förhudsslemhinnan. Det förekommer också att en smittad hund inte får några symtom alls. Även valpar över fyra veckor kan få lindriga symtom som lätt hosta och rinnande nos. Hos valpar upp till 2-3 veckors ålder förorsakar herpes däremot en akut livshotande infektion. Det brukar ta 6-10 dagar från det att de har infekterats tills de börjar visa symtom, därefter dör de som regel inom 1-3 dygn.

Symtom på herpesmitta hos unga valpar kan vara att de blir slöa och slutar dia. Ofta tynar de bort, s.k. fading puppy syndrome. Herpesmitta kan även visa sig genom att det blir oroligt i valplådan. Valparna kryper runt och gnyr. De får diarré, ett tjockt näsflöde, små blödningar på slemhinnorna och svårt att andas. Buken blir öm och svullen. I slutstadiet som vanligen inträffar inom två dygn från de första symtomen, kan de paddla med benen och få sträckarkramper. Det slutar ofta med att alla valpar i den smittade kullen dör. De som överlever kan få bestående skador. Var skadorna uppstår är

beroende av vilka organ som har blivit infekterade. Ofta blir det skador på nervsystemet som visar sig genom att valparna blir yra och vingliga. De kan också bli blinda och döva samt få nedsatt njur- och leverfunktion.

Herpes smittar via direktkontakt

Herpesvirus förekommer framförallt i slemhinnorna i de övre luftvägarna och överförs främst genom kontakt-smitta, till exempel när hundar nosar på varandra. Herpesvirus sprids även via saliv, nysningar, urin, vaginala flytningar och i samband med parning. För att viruset ska överföras vid parning måste den smittade hunden ha herpesblåsor på penis eller i vulva. Däremot sprids herpesvirus sällan genom indirekt kontakt, eftersom viruset inte kan leva någon längre tid utanför sitt värdjur.

När en hund smittas med herpesvirus första gången tar det 2-3 veckor för immunförsvaret att producera antikroppar till den nivå som leder till att virusen slutar föröka sig och övergår till sin latenta form. Eftersom hunden endast smittas när viruset är aktivt, är den smittade hunden efter 2-3 veckor inte längre smittsam. Nästa gång hunden smittas med herpesvirus tar det endast 2-3 dagar för antikropparna att nå denna nivå. Detta beror på att antikropparna känner igen viruset och kan snabbare komma upp i det antal som behövs för att hålla tillbaka infektionen.

En tik som tidigare har smittats av herpesvirus och har en latent herpesinfektion, kan reaktivera viruset under

dräktigheten och smitta sina valpar. Samtidigt kan en tik som tidigare har varit smittad snabbt producera antikroppar mot viruset och därigenom skydda sina valpar från att insjukna. En tik som har haft valpar som har dött på grund av herpesvirus, brukar därför inte ha några problem med efterföljande kullar. Däremot blir det mer problematiskt med nysmittade tikar.

En tik som smittas när hon är dräktig kan föra smittan vidare till sina valpar via moderkakan eller i samband med födseln. Valpfoster som smittas tidigt i dräktigheten resorberas som regel av tiken eller stöts ut (aborteras). Valpar som smittas senare kan födas döda eller dö snart efter födseln. Den allvarligaste smittspridningen är en direkt överföring av virus från en nysmittad tik till valpar i samband med födseln eller straxt efteråt. Då hinner inte tiken producera tillräckligt med antikroppar för att skydda valparna.

De sex kritiska veckorna

Det har alltså stor betydelse när i dräktigheten tiken smittas. Om det sker vid parning eller före de tre sista veckorna innan valpning, hinner hon bilda antikroppar mot viruset innan valparna föds och kan därmed ge dessa skydd mot smittan. Problem uppstår när en dräktig tik som tidigare är osmittad, blir smittad under de sista tre veckorna. Då hinner hennes antikropps-nivå inte bli tillräckligt hög i råmjölken för att kunna skydda valparna. Likaså uppstår det problem om valpar som inte fått tillräckligt skydd från råmjölken smittas under sina första tre veckor. Man brukar benämna dessa två

”De generella råden är att det bör vara minst 20 grader i rummet och cirka 30 grader i valpbädden. Skillnaden mellan dessa grader gör tiken med sin kroppsvärme. Därför är det också viktigt att tiken ligger hos valparna de första veckorna.”

Valparna på bilden är välmående

riskperioder som de sex kritiska veckorna. Under dessa kritiska veckor behöver man förebygga smittspridning genom att hålla dräktiga och digivande tikar isolerade från främmande hundar. Även andra hundar i hemmet bör hållas isolerade under den här perioden, eftersom de kan föra med sig smittan hem. Om det blir svårt är ett alternativ att hålla dem isolerade från tiken och valparna.

Värme försvårar smittspridning

Herpesvirus trivs bäst i svala miljöer. Det är då de är som mest aktiva och kan sprida sig via blodbanan och orsaka allvarliga infektioner i valparnas organ. Värme är däremot mindre gynnsamt för dessa virus. Vid normal kroppstemperatur som för hundar är ca 38,5 grader, har viruset svårt att sprida sig även om valparna skulle bli smittade. Eftersom valpar under 2-3 veckor ofta har en lätt undertemperatur och att det tar några veckor innan de kan börja reglera kroppstemperaturen själva, behöver

valprummet vara varmt, torrt och dragfritt de första 3-4 veckorna. Till exempel genom att hänga tjocka filter mot ytterväggar och fönster, placera en varm och tjock filt eller något annat värmeisolerande underlag på golvet och hänga en filt eller tjock handduk som ett halvt tak över valpbädden för att få värmen att stanna kvar bättre. De generella råden är att det bör vara minst 20 grader i rummet och cirka 30 grader i valpbädden. Skillnaden mellan dessa grader gör tiken med sin kroppsvärme. Därför är det också viktigt att tiken ligger hos valparna de första veckorna. För att mäta temperaturen i och utanför valpbädden kan man använda en termometer som visar både inne- och utetemperatur och placera den del som ska fästas utomhus i bädden.

Eftersom den första veckan är extra kritisk kan också en mindre, oval bädd som minskar utrymmet och håller valparna närmare tikens kroppsvärme vara att föredra. Den ovala formen gör att valparna inte kan "fastna" i

något hörn och den lite snäva storleken att de får åtnjuta tikens värme var de än befinner sig.

Om man misstänker herpessmitta eller om valparna är medtagna, kan man behöva höja rumstemperaturen till 25 grader. Även temperaturen i valplådan kan behöva höjas. En del väljer att fylla plastflaskor med ljummet vatten och lägga i bädden. Andra väljer att ställa in ett extra element, sätta upp en värmelampa eller placera ett elektroniskt liggunderlag i bädden. Samtidigt behöver man vara försiktig med värmedynor och värmelampor som kan ge stark värme. På samma sätt som små valpar har svårt att hålla kroppsvärmen har de också svårt att göra sig av med överskottsvärme. Termostater och noggrann temperaturkontroll är därför nödvändig för att inte utsätta valparna för onödiga risker. Se också till att tiken har möjlighet att undkomma värmen om hon behöver svalka sig.

Förebygg herpessmitta genom isolering och vaccinering

För att undvika att den dräktiga tiken smittas av herpesvirus bör hon inte utsättas för onödiga smittorisker. Därför ska hon inte vistas på platser där många hundar samlas, till exempel allmänna rastplatser,

kurser, tävlingar och utställningar. Hon bör också undvika veterinärkliniker i den mån det går. Eftersom även hemmets hundar kan ta med sig smitta hem bör även de hållas ifrån dessa platser, alternativt hållas isolerade från tiken. Även införskaffade valpar och vuxna hundar kan föra med sig smitta hem och bör också hållas isolerade från tiken och valparna, så även besökande hundar. Dessa regler kan man behöva förhålla sig till den mesta tiden under dräktighet och efter valpning, men framförallt under de sex kritiska veckorna.

Alternativet till att isolera tiken och övriga hundar är att vaccinera tiken. Vaccination är ett säkrare alternativ om man har eller har haft problem med herpesinfektion bland sina hundar. Då vaccinerar man endast avelstiken. Vaccinet aktiverar tikens immunförsvar och sätter igång bildandet av antikroppar. Dessa förs över via råmjölken till valparna och skyddar dem under de första kritiska veckorna. Råmjölken är därför särskilt viktig.

Den första sprutan ger man tiken i samband med parning eller tidig dräktighet. En del förespråkar att man ska ge den första sprutan redan i början av löpet, till exempel sju dagar före beräknad parning. Andra menar att man ska ge den första sprutan 7-10 dagar efter

parning. Detta behöver man rådgöra med sin veterinär om. Det kan förstås vara bra om man kan vänta med den första sprutan tills man vet att parningen genomförs. Den andra sprutan ges 1-2 veckor före beräknad valpning. Vaccinering behöver ske inför varje parning och dräktighet.

Även om du har vaccinerat tiken och hon har ett gott skydd mot herpesmitta, behöver du vara restriktiv med att låta henne och övriga hundar träffa hundar utanför familjen. Det går inte att garantera att ett vaccin fungerar till 100 % varje gång. Det finns också andra smittor som hundar kan få och som kan leda till allvarliga konsekvenser för dräktiga tikar och valpar, till exempel giardia.

Behandling mot herpesmitta

Det finns inget botemedel mot herpes. Eftersom det är ett virus hjälper det inte med antibiotika. Dessutom dör smittade valpar vanligtvis inom ett par dagar, vilket innebär att man har kort tid på sig att behandla dem. Det man kan göra är att se till att valparna har det varmt, äter och dricker samt att luftvägar hålls rena så att de kan andas. Det är särskilt viktigt när de diar. Om virusinfektionen däremot följs av en bakterieinfektion kan antibiotika hjälpa. Det talas om att det kan finnas ett samband mellan herpesvirus och kennelhosta. Att hundar som har eller nyligen haft kennelhosta kan vara smittbärare och utgöra en risk för tiken och valparna. Det betyder att man behöver vara försiktig även med denna smitta. Att se till att tiken har ett bra vaccinationsskydd före parning är viktigt även ur denna aspekt. Detta bör då även gälla för kennelhosta som kan ges varje år.

Att ställa diagnos

För att kunna ställa rätt diagnos på avlidna valpar behöver de obduceras. Då undersöker man de inre organen genom att titta efter typiska förändringar i form av små partier med blödningar och vävnadsdöd. En del beskriver det som kluster av inflammerade celler som visar sig genom punktformiga blödningar och gråaktiga fläckar i de organ som har smittats. När det handlar om att diagnostisera vuxna, levande hundar går det att göra en PCR-undersökning. Då tar man prov från hundens slemhinnor, vanligtvis i svalget eller i könsorganen. Detta ska göras när viruset är aktivt och smittsamt, eftersom det endast är vid dessa tillfällen det går att se ett virusutbrott. Det går alltså inte att påvisa herpesvirus om hunden har en latent/vilande infektion med PCR-tester. För att ta reda på det behöver man göra ett antikroppstest. Då undersöker man om det finns antikroppar mot herpesvirus i blodet. Om antikroppar påträffas, visar det att hunden har blivit smittad. Däremot går det inte att avgöra om hunden är i ett akut smittbärande tillstånd med antikroppstester. Antikroppstester är inte heller helt tillförlitliga. Hos hundar där herpesvirus legat latent en tid är det inte säkert att man ser några antikroppar i proverna, trots att viruset finns kvar i kroppen. PCR-tester görs hos Statens veterinärmedicinska anstalt (SVA), medan antikroppsanalyser görs utomlands, men kan förmedlas via SVA.

Länk till SVA:

www.sva.se/djurhalsa/djursjukdomar-a-oe/sjukdomar/canine-herpesvirus-chv-1/

Valpens tidiga erfarenheter i klinisk miljö

Påverkan av stress, rädsla och ångest, och utvecklande av beteendeproblem hos hundar

Ett referat baserat på ett självständigt arbete från 2024 av Amanda Mattson och Anna Nyman vid en kurs i djuromvårdnad vid Djurskötarprogrammet, Sveriges lantbruks-universitet, SLU, fakulteten för veterinärmedicin och husdjursvetenskap, Uppsala.

Av Monika Wahlstedt för Svenska Hunduppfödareföreningen.

Arbetet är skrivet på grundnivå och innehåller en fin bakgrundsbeskrivning om valpars utveckling, subtila som tydliga stressbeteenden, ägares förmåga att uppfatta dessa och klinikers möjlighet att med förebyggande insatser och bemötande låta unga valpar möta en trygg miljö, vilket på sikt förbereder valpen för veterinärbesök. I texten framkommer, inte uttryckligen, men väl skrivet mellan raderna, tips på hur uppfödare kan stötta valparnas ägare inför kommande veterinärbesök.

Författarna ville undersöka hur klinikbesök för valpar under sex månader kan utformas så att förutsättningarna för kommande besök blir så bra som möjligt. Det kan i sin tur leda till en bättre djurhälsa.

Författarna beskriver med tydliga referenser till tidigare forskning hur valpar som under sin socialiseringsperiod och tiden därefter upplevt rädsla inkarnerar denna. På sikt kan den bidra till beteendeförändringar hos hunden. Dessa kan också komma att bli en säkerhetsrisk för djurhälsopersonal som ska hantera hundarna.

En enkätstudie med 800 svar

Enkäter skickades ut med frågor om klinikbesök som skett före valpens sexmånadersdag. Man frågade om

valpens reaktion och om hundägarens egen upplevelse av besöket. I enkäten kunde man kompletta med information om andra väsentliga upplevelser tidigt i valpens liv och om hundens beteende i vuxen ålder.

Närmare 800 svar lämnades. Svaren representerade 93 raser. De tio vanligast förekommande raserna var: flatcoated retriever, dansk-svensk gårdshund, golden retriever, boxer, pudel, labrador retriever, staffordshire bullterrier, shetland sheepdog och schäfer. Bland de tio vanligaste fanns också en kategori som nämndes, blandras.

Första besöket hos veterinären för så gott som alla hundägare sker i samband med vaccination. Drygt var tionde hundägare berättar att man besök en veterinärklinik ännu tidigare som miljöträning.

Åtta av tio valpägare upplevde inte att valparna var stressade vid ett första svar. Men, när valpägarna fått kompletterande information om hur stressbeteenden kan se ut så ändrades svaren och färre valpar, fem av tio beskrevs nu som ostressade. Hundägarna själva behövde med andra ord hjälp att förstå vad som är subtila tecken på stress. Bland ägarna fanns allt från vana flerhund-sägare till förstagångshundägare.

Valpens socialiseringsperiod – en känslig och viktig period.

Valpens socialiseringsperiod är en kritisk tid för framtida beteendeproblem, beskriver författarna. Valpar är extra känsliga för psykologiska skador eftersom de har en ökad emotionell känslighet och deras intellekt är ännu outvecklat. Valpens rädsla för främmande stimuli ökar gradvis från fem till tolv veckors ålder. Därefter har valpen en större tendens att bli rädd för nya personer och situationer. Dessutom förekommer normalt rädsloperioder med en ökad känslighet för intryck som kan orsaka rädsla. Åtta veckor och tjugo veckor nämns som sådana extra känsliga perioder. Författarna refererar till andra studier som beskrivit att valpar som visade rädsla vid veterinärbesök vid åtta veckors ålder också fortsatt att göra det vid 18 månaders ålder. Bäst är därmed att förebygga rädslan och arbeta preventivt. Författarna beskriver att medfödda rädslostimuli är smärta, höga ljud, plötsliga rörelser, eld, isolering, höga höjder, samt okända miljöer och situationer. Eftersom en ung valp saknar personlig erfarenhet så reagerar den med sin medfödda respons.

Man kan undvika negativa associationer på och effekter av stimuli genom att gradvis, under kontrollerade förhållanden, i den tidiga socialiseringsperioden vänja valpen vid dessa. Efter ett års ålder är hundens personlighet mer stabil.

Veterinärbesök – kan upplevas stressande för alla hundar

Författarna beskriver hur man i tidigare forskning kunnat se att veterinärbesök är situationer som stressar hundar. För en del hundar så mycket att de också stressade upp sig före besöken, naturligtvis som en spegel av ägarens förväntan och förberedelser. Dessa situationer kommer då att framkalla rädsla hos hunden även om situationen hos veterinären är synnerligen rutinmässig och i sig inte smärtsam. Rädsla kan i sin tur leda till aggression som i värsta fall kan leda till att ägare alltmer sällan söker vård för sin hund. Det kan också bli ett arbetsmiljöbekymmer för djurvårdspersonalen.

Det är inte bara smärta som kan orsaka stress. Det gör även en upplevelse av oförmåga att kontrollera situationen och den kan uppstå redan i väntrummet och följer sedan med in till undersökningsrummet. Här finns mycket som en klinik kan göra för att minska upplevelsen av utsatthet.

Rädsla – trigger för aggressivitet

I litteraturgenomgången visar författarna att aggression är ett av de vanligaste beteendeproblemen hos hund. Aggressivt beteende oftast är situationsbundet, det vill säga man kan inte säga att en hund har ett aggressivt temperament utan det triggas av situationer.

Den vanligaste orsaken till aggression i klinisk miljö är rädsla som uppstår när hundarna hindrats från att utföra sina övriga stresshanteringsstrategier. Aggressiviteten blir då den enda strategi som finns kvar. Det blir med andra ord mycket viktigt att ägaren och djurvårdande personal kan tolka valpens stress eller rädsla. Och ännu viktigare är att planera besöket så att stress eller rädsla undviks.

Hur ser man stress hos valp

En valp har olika strategier, beteenden för att agera på stress. Författarna beskriver fyra huvudsakliga hanteringsstrategier; frysa, fly, fäkta, och fjäska. Förutom dessa förekommer finare kroppsliga signaler av olika slag. Det var dessa som författarna förtydligade för valpägarna i studien efter att de gett sitt första spontana svar i enkäten.

Tecken på rädsla, stress och ångest kan vara något eller flera av följande beteenden:

- Lugnande signaler som att slicka sig om munnen, smacka, gäspa
- Skälla, gnälla, gny
- Ökad pälsfällning
- Svans mellan benen
- Bakåtstrukna öron
- Synliga ögonvitor
- Skakar
- Hässjar/flämtar
- Orolig, vankar av och an
- Försöker gömma sig
- Försöker fly från situationen/platsen
- Morrar, visar tänder, gör utfall, hugger

Situationer som stressar mest

Utifrån valpägarnas svar kunde författarna beskriva vilka situationer hos veterinären som vanligen stressar valpar. De kunde se att det fortsatte framkalla stress även i vuxen ålder.

Fasthållning var ännu vid ett års ålder något som 40 % av hundarna som varit stressade som valp ännu tyckte var obehagligt. Veterinärundersökningen var det 33 % av hundarna som ogillade av de som varit stressade som valpar. Därefter följde stressen att vara på undersökningsbordet och att vänta i väntrummet. 20 % av de vuxna hundarna som i valpaldern upplevt stress upplevde ännu obehag för detta vid ett års ålder. Författarna visar i en tabell som återges här nedan vad ägarna menar ger valpen stress, rädsla eller ångest.

4.5 Stress, rädsla och/eller ångest vid klinikbesöket/klinikvistelsen

Innan nästa enkätavsnitt inkluderades en informationsruta med tecken på stress som hundägaren kan observera hos sin hund (figur 3). Tillfällen under besöket där valpen visat tecken på stress redovisas i figur 16, utvalda fritextsvar kan läsas i figur 17.

Tillfällen då valpen visade tecken på stress, rädsla och/eller ångest under besöket	Antal	%
Valpen visade ingen rädsla, stress eller ångest under besöket	414	55
Vid fasthållning	144	19
Vid undersökningen	116	15
I väntrummet	115	15
Vid placering på bordet	109	15
Vid provtagning	62	8
Vid närhet/kontakt med andra djur på kliniken	50	7
Annat	46	6
Under hela vistelsen på kliniken	37	5
Vid överlämning till klinikpersonalen vid inskrivning	32	4
Vid bemötande av personal	31	4
Vid transport till och från kliniken	25	3

Figur 16. Tillfällen då valpen visade tecken på stress, rädsla och/eller ångest under klinikbesöket (N = 751).

Hur skapar man positiva associationer i klinikmiljö?

Författarna beskriver att det klinikererna behöver göra inte kostar mycket. Det handlar om respektfull hantering och kunskap om kommunikation och beteende. Viktigt är att anpassa besökets längd till hundens ålder. Klinikbesök under rädsloperioderna bör tillämpa stressreducerande hanteringstekniker för att undvika negativa associationer. Vid de situationer som brukar skapa stress ska kliniken avsätta tid för att introducera valpen till den nya situationen.

Eftersom en stor andel valpar och hundar visar stress redan i väntrummet ska stressreducerande åtgärder göras redan där. Avståndet mellan patienter ska öka eller kontakt undvikas helt till exempel med skiljeväggar eller separata behandlings- och väntrum. Individer med känd rädsla eller aggressivt beteende kan uppmanas vänta utanför kliniken. Ljud stressar så reducerad ljudvolym är viktig. För att underlätta vistelsen i väntrummet rekommenderas att receptionen är försedd med godis som hundägare kan använda till positiv förstärkning. Receptionspersonalen bör även besitta tillräckliga kunskaper i hundars beteende och kunna vidta lämpliga åtgärder om hundar uppvisar tecken på ökande obehag. Alla hundägare ser inte när hunden blir stressad. Själva undersökningsrummet ska hunden få möjlighet att undersöka. Föredrar hunden undersökning på golvet är det bra att göras så. Behöver bord användas ska man ha en halkfri fäll eller underlag ovanpå. Lugnande feromoner i undersökningsrummet och noggrann städning direkt efter besök i rummet minimerar lukt och stress från andra djur.

Vid hantering ska minsta möjliga fasthållning användas. Godis, kel eller leksaker är lämpliga att erbjuda under hela besöket för att valpen ska få positiva associationer och det distraherar också när man ger sprutor. För de flesta valpar ökar belöningen deras samarbetsförmåga och då minskar behovet av fasthållning.

Även djurvårdspersonalens kontakt med valpen blir viktigt. Författarna refererar till forskning som beskriver att det är bäst att låta hunden ta kontakt frivilligt om möjligt. Man ska undvika direkt ögonkontakt. Att böja sig över hunden kan uppfattas som hot och hastiga rörelser riskera att skrämja valpen. Ett lugnt kroppsspråk och röstläge bör därmed användas och händer som tryggt och metodisk flyttas över kroppen vid undersökning är det bästa för hunden.

Bra för ägaren – bra för valpen

Valpägarna berättade om vad de upplevt som positivt med veterinärbesöket. Trevligt bemötande, att tillräckligt med tid avsatts, att inga förseningar uppstod samt att valpen undersöktes på den plats (bord, golv, i famnen) ägaren föredrog. Att valpen fick tid att undersöka rummet var också positivt. Det fanns ett tydligt samband i studien mellan vad ägaren uppskattade för egen del och vad ägaren upplevde att valpen upplevt som positivt.

En fritextfråga i enkäten gav valpägaren möjlighet att vidareutveckla eventuella negativa upplevelser för valpen vid klinikbesöket. En stor del av de svarande uppgav då stress i väntrummet, undersökning på bord, fasthållning, samt att besöket upplevdes stressigt och att personalen verkade stressad. En del förklarade även att hunden sedan tidigare ogillat främmande människor och att klinikbesöket därmed upplevdes som stressande.

Valpägarnas önskelista

Sammanfattar man vad de 800 valpägarna säger att valparna behöver så är det:

- För valpar anpassade klinikbesök
- Tillräckligt med tid bokad
- Förbättrade väntrum
- Positiv förstärkning
- Lek, kel och gos
- Tid för kommunikation med djurägaren
- Undersökningen på golvet hellre än på bord

Hur kan valpägaren förbereda sin valp inför veterinärbesök.

Författarna beskriver att valpar som gått valpkurs, när de var yngre än sex månader, är mindre benägna att uppvisa beteendeproblem som vuxna. Att hundägaren undviker hårda, straffande metoder vid hantering av sin hunds oönskade beteenden är viktigt för detta ökar senare stressbeteende och aggression i klinikmiljö. Det visar sig också att valpar som besökt kliniken för trevlighetsvisiter fick positiv effekt av detta besök vid kommande veterinärbesök.

Till författarnas slutsatser hör också att valpägare behöver utbildas i att tyda hundars signaler på stress. Kan dom se små signaler tidigt behöver inte situationer eskalera eller långvarig stress uppstå.

Vad kan en uppfödare göra

Uppfödare kan kommunicera framgångsrika tips till sina valpägare. Man kan hänvisa till forskning som tydligt

visar att hårda, konfronterande metoder som alpha-roll, fysiska tillrättavisande och verbal bestraffning ökar aggressiva beteenden.

Uppfödare kan också uppmana valpköpare att hos veterinären boka längre tid för valpens första vaccinationsbesök så att ingen stress uppstår. Särskilt viktig är omsorgen om veterinärbesöken fram till sex månaders ålder.

När valpspekulanterna kommer på besök på kenneln kan man tidigt prata om och utbilda i hur valpars subtila stress kan se ut. På så sätt kan valpköparna lättare upptäcka signalerna, tolka dom och kunna stödja sin valp.

Valpspekulanter är nyfiket lyhörda. Det är en bra tid för uppfödare att informera om valpars kända rädsleperioder och hur man som ägare kan agera under dessa.

Läs mer och tipsa din veterinärklinik. Här är länken till arbetet som ligger till grund för referatet:

https://stud.epsilon.slu.se/20169/1/nyman_mattsson_240529%201615.pdf

Kennelträff och valpkurs

på kennel Gep's Big Bear's

Den här tiden på året planeras det för härliga hundträffar av olika slag runt om i landet. Hos Gina Persson, på kennel Gep's Big Bear's i Östervåla, planeras det för kennelträff och valpkurs. Här berättar Gina om sina träffar.

Jag föder upp leonberger under prefixet Gep's Big Bear's. Kennel har jag haft sedan 1992 och förutom leonberger har jag fött upp newfoundland och grand danois. De senaste 25 åren har det bara varit leonberger. Det är en ras som passar dom flesta. Den är vacker att titta på och så rolig att umgås med. I snitt föder jag upp två kullar per år och i dagens läge har runt 500 valpar sett dagens ljus hos oss och fler valpar kommer.

Jag skulle säga att alla människor passar bra att leva med leonberger. Rasen är, sin storlek till trots, en riktig allround hund. Har du en slö dag ligger hunden och slappar med dig. Men den hakar också gärna på och springer en tur i löpspåret eller följer med på en vandring i fjällen om du bjuder in till det.

Uppföljning av aveln tillsammans med valpköparna

Som engagerad i rasen är jag mån om att mina valpars hälsa och mentalitet följs upp. Valpköparna får information om att det är ett önskemål från min sida att man röntgar hundarna. Inte bara för att jag ska få återkoppling på aveln, utan också för hundens och valpköparens skull. Med röntgenresultatet i ryggen vet

FOTO: MATHILDE VON HOLTEN

vi också gjort valptester på flera av våra kullar. Då får valpköparna vara med och titta på hur just deras valp reagerar på ljud, skrammel, nyfikenhet mm. Det är något som jag senare kan gå tillbaka till för att jämföra med deras BPH protokoll. Då ser jag om personligheterna har utvecklats i samma riktning som valptestet förutspådde. Det testet gör jag mellan 6-7 veckors ålder och det är ett test som Michael Rudkrantz ligger bakom. Allt görs här hemma på kenneln.

Jag är själv exteriördomare och utställning är ett stort intresse för mig. Jag brukar alltid fråga om jag kan locka med valpköpare till en utställning. Många gånger så har det varit dom som haft minst intresse som slutligen blivit mest bitna och sedan åkt land och rike runt och visat sin hund.

Jag tycker det har varit lyckosamt hittills med många engagerade valpköpare. När det kommer till BPH så är det ett stadigt ökande intresse hos valpköparna för att låta beskriva sin hund. Röntgen av leder och ögonlysning är det runt hälften, kanske drygt det, som gör. Även här försöker jag samla ihop många så vi röntgar och ögonlyser vid samma tillfälle. Då blir det också som en liten kullträff. Jag har en känsla av att många tycker om när man anordnar hälsoundersökningarna som en gemensam aktivitet. Det har varit framgångsrikt för oss.

FOTO: YVONNE ZETTERLUND

Sommar och kennelträff

Varje sommar har jag kennelträff. I princip har jag erbjudit en varje år i 30 års tid. Till träffarna bjuder jag in alla som har med vår uppfödning att göra och ibland vidgar jag kretsen och bjuder in andra också.

Vi träffas oftast hemma hos mig för här finns plats. Här lyfter vi alla möjliga frågor och bollar tankar och idéer om olika beteenden. Det kan handla om hundmöten, hur man bäst hanterar 70 kg hund som vill fram och hälsa eller rent av mucka gräl, vilket faktiskt kan hända. Vi har diskussioner om vilken mat som är bäst och hur många gånger en hund bör äta per dag, ja kort sagt vi pratar om allt möjligt. Väldigt ofta resulterar våra träffar i att valparna och deras ägare börjar umgås privat eller åtminstone har kontakt med varandra.

man att man har en hund som man kan leva fullt ut med. Den kan dra pulka, hoppa runt och leva livet utan att särskild omsorg eller försiktighet behövs.

Mentaliteten är också viktig. Jag försöker boka in ett kennel-BPH varje år. Det blir som en liten kullträff och det brukar locka många. Sen är det ju roligt att gå en BPH bana och se sin hunds reaktioner. Förutom det har

Jag har också ett forum på Facebook för alla kullar. Där får familjerna följa sin blivande familjemedlem och kullsyskon från det att tiken är parad tills valparna flyttar hemifrån. Det är mycket uppskattat.

FOTO: YAZMINE PERSSON

Omfattningen av kennelträffen har varierat. Ibland har vi träffats några timmar, ibland, blir det en hel helg. Förutom trevligt mingel så försöker jag bjuda in en kunnig föreläsare. Det har till exempel varit Gerard O'Shea, Michael Rudkrantz, Ann Christin Sultan med flera och ofta delar jag med mig av min erfarenhet av att leva med och föda upp denna fantastiska ras. Det är olika teman på föreläsningen. En gång handlade det om "röda hundar", det vill säga när vi inte ska försöka lära våra hundar något. En annan gång handlade det om hur man löser problem med en aggressiv hund. Vid något tillfälle har det varit dog management (att lära sig hantera och förstå sin hund) som varit på agendan och andra gånger har det varit rasrepresentation. Vi har också visat hur man bäst hanterar en päls. Ibland är det utställningsträning även om just det också kan ske vid andra tillfällen.

Jag har ju flera vuxna hundar hemma och vid träffarna och föreläsningarna är dom ofta i rastgården eller hundgården. Men när det är promenaddags så hänger dom gärna med såklart. Till träffarna kommer allt från några månader gamla valpar till gamla veteraner. Ja, det gäller ju människorna också, förresten. Alla trivs ihop. Det bästa för mig med dessa träffar är att få se hur hundarna har utvecklats sedan sist vi sågs. Att få sitta och prata med ägarna om upp- och nedgångar, ja att helt enkelt att få vara lite delaktigt i att allt går bra och att se att hundarna som är födda här hemma har fått dom allra bästa förutsättningar för ett härligt hundliv tillsammans med sina ägare.

Valpkurs – ett erbjudande i köpeavtalet

Valpkurserna är endast för den senast födda kullen och erbjudande ingår i mina köpeavtal. Missar man sin valpkurs kan man ansluta vid annan kulls kurs. Vid dessa tillfällen bjuder jag valpköparna på basic momenten som; sitt, ligg, stå, stanna kvar, inkallning och gå fint i koppel. Därtill lite förbudsövningar och ringträning. Det brukar vara mycket uppskattat av både hundar och ägare.

FOTO: YAZMINE PERSSON

I sommar kommer kursen att pågå två halva dagar i rad. Det blir lite komprimerat för flera av valpköparna bor långt bort. Efter kursen kommer en föreläsare, tillika hundpsykolog och pratar om hundägande och eventuella hundproblem och självklart, lösningarna på de problemen. Alla som vill får komma med på föreläsningen. Vi brukar vara många som samlas, allt mellan 5-50 personer. Min erfarenhet är att det vanligaste frågorna man vill lyfta och prata om är matvägran, hundmöten och leonberger som drar i koppel. Det senare är bra att få bukt med eftersom 70 kg leonberger på sikt annars kan bli en utmaning.

Ginas tips till dig som vill få fart på träffarna

- Skriv in valpkurs i köpeavtalet – det behöver inte vara så märkvärdigt och du kan hålla kursen själv. Det blir också ett utmärkt tillfälle att kunna få se valparnas utveckling och stödja med råd om det behövs. Det behöver inte vara så avancerat. Du vet hur man i grunden uppfostrar en hund av din ras.
- Bjud in till BPH respektive röntgen vid gemensamma tillfällen så kullens ägare har möjlighet att träffas. Det sociala lockar många att delta.
- Boka in en föreläsare som lockar. Du vet vad en ägare av din ras brukar behöva. En timma med föreläsare är överkomligt dyrt och det ger mycket roligt prat under resten av träffen.

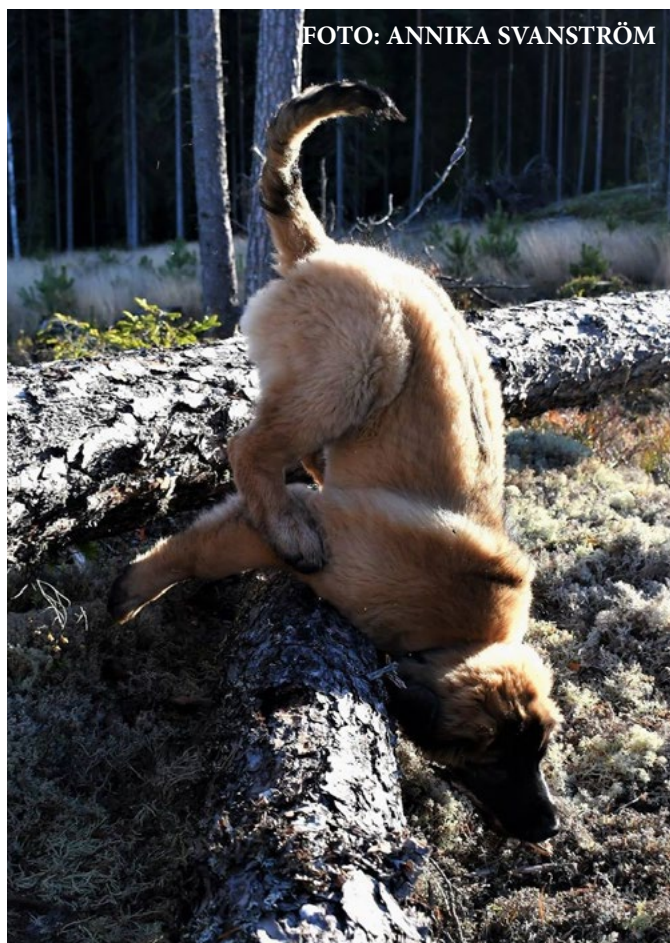

FOTO: ANNIKA SVANSTRÖM

FOTO: MIA NORMAN

Reflektioner från redaktören

Som redaktör för SHF:s tidning har jag hoppats att vi skulle få igång lite diskussioner kring några av de artiklar vi haft med sedan föreningen bildades för tre år sedan. Det här är vårt tolfte nummer av tidningen, men det har varit mycket tunt med reaktioner och feedback från er läsare. Jag är säker på att det finns massor med åsikter och kunskap bland er och att vissa av de artiklar vi haft med säkert har väckt olika tankar. Dela dem gärna med oss så att tidningen blir mer levande och intressant. Det kan räcka med en rad eller två, eller vara en hel artikel. Mejla direkt till redaktor@svenskahunduppfodarforeningen.se. Vi vill så gärna höra vad ni tycker.

I förra numret hade vi med ett referat som Monika Wahlstedt (den andra halvan av redaktionen) skrivit från ett föredrag med Irene Berglund. Irene och jag är bekanta sedan tidigare och har diskuterat avelsfrågor flera gånger. Vi har populationsgenetik som ett gemensamt intresse och är helt överens om att genetisk variation är något som alla uppfödare, oavsett ras och omfattning på uppfödning, måste förhålla sig till och att framförallt matadoravel är skadlig. Den variation som finns får helt enkelt inte slarvas bort, utan behöver förvaltas för våra rasers framtida hållbarhet. Men några saker reagerar jag på och det vore intressant att höra från fler hur ni ser på de här frågorna.

Ett påstående som fick mig att fundera är att uppfödare inte känner sina linjer. Meningen är kanske att ingen av oss känner till *allt* om sina linjer, och det är jag naturligtvis helt med på. Ingen av oss kan veta vilka recessiva anlag och mutationer som ligger gömda och som plötsligt kan dyka upp, även efter många generationer. Men erfarenheten och kunskapen om olika linjer och hundar som erfarna uppfödare besitter kan enligt min mening inte överskattas. Jag har fött upp min ras, som är bearded collie, i 40 år. Samma linjer som min mamma startade 1972 och som jag följt sedan barnsben. När jag ser en stamtavla så blixtrar informationen genom mitt huvud. Vad jag tycker om eller inte, hur kullarna blev efter den och den, vad det finns för problem efter vissa, vilka kullsyskonen var, hur de åldrades, hur gamla de blev och så vidare. En omedelbar känsla infinner sig – i magen, i hjärtat, i hjärnan.

För ett antal år sedan födde jag också upp två kullar tibetansk spaniel. Jag hade fantastiskt stöd från

människor i rasen med stora kunskaper, men fick också inse vilken enorm skillnad det är att vara ny i en ras, mot att ha generationer och årtionden bakom sig. Där tittade jag på en stamtavla och hade kanske sett bilder på vissa hundar, men den där känslan som infinner sig när man tittar på generationer av hundar man känt, den fanns inte.

Jag reagerar också över påståendet att det inte finns några friska raser. Vad menas då med en frisk ras? Behöver varje hund som föds leva länge och vara helt fri från sjukdom för att rasen ska anses frisk? I så fall tror jag vi har orealistiska förväntningar. Det finns stora skillnader mellan olika rasers hälsa. En del har verkligen problem, det inser man om inte annat när man läser deras RAS-dokument. Andra raser är betydligt friskare och mer långlivade än genomsnittet och även friskare än gruppen "blandraser", vilket man till exempel kan se på Agrias Breed Profiles.

En annan jämförelse är antalet sjukdomsanlag hos hundar jämfört med andra arter, till exempel varg. Är det relevant att jämföra hundar med vilda djur? Jag vet inte svaret, men är tveksam. Hundar lever inte som vilda djur, på gott och ont. De lever mer som sina människor – mestadels inomhus, ofta lite försoffade, äter mer eller mindre processad mat, utsätts för mer onaturliga substanser i form av fästingpreparat, rengöringsmedel och andra produkter i hem och trädgård. Precis som vi får de cancer och så kallade välfärdssjukdomar. Vilda

djur möter helt andra utmaningar och många dör tidigt. Till exempel finns statistik från Nordamerika som visar att 30 % av vargarna dör under sitt första levnadshalvår. Sådana siffror hade varit katastrofala för rashundar.

Jämförelsen mellan antalet sjukdomsanlag visar att hund har 600 kända sjukdomsanlag medan varg uppges ha sex (siffror från Institute of Canine Biology). Googlar man på varg och antal sjukdomsanlag står det på både svenska och amerikanska sajter att antalet är okänt. Men låt säga att det stämmer och att hunden har 100 gånger fler sjukdomsanlag än vargen. Det finns cirka 250 000 vargar i världen, jämfört med en miljard hundar. Alltså 4000 gånger fler hundar än vargar. Dessa är uppdelade i flera hundra olika populationer – raser, blandraser, village dogs och så vidare, fördelade över hela jorden. Vore det mer relevant att jämföra en specifik hundpopulation i taget med vargen?

Jag undrade också hur många sjukdomsanlag som hittats hos människa, som kanske är en bättre jämförelse med hunden eftersom vi är mer jämförbara både till antal (åtta miljarder) och levnadssätt. Hos människa har man hittat mer än 6 000 ärftliga sjukdomar, alltså tio gånger fler än hos hunden. Vad betyder det? Är vi ”sönderavlade”? Eller är det så att ett stort antal individer inom en art ofrånkomligen kommer att samla på sig ett stort antal mutationer över en lång tid?

Kanske låter det som om jag bortförklarar problemen som finns hos våra hundar, men det är inte alls min mening. Jag är helt med på vikten av en tillräcklig

effektiv population, för- och nackdelar med selektion, att bevaka kullstorlekar, valpdödighet, livslängd och hälsa i våra raser. Jag följer också min egen ras minutiöst med statistik över varje kull som registreras i Sverige, dess IAK på 5, 10 och samtliga generationer och hur detta förändras över tid, HD, ED, kullstorlek och så vidare. Det finns de i min egen ras som tycker att jag tjatar om genetisk variation och allt som följer med det. Men samtidigt som man inte kan drömma sig tillbaka till 70- eller 80-talen får jag ganska ofta känslan av att pendeln svängt lite väl långt åt andra hållet när det framstår som om alla raser är drabbade av inavelsdepression. Man upptäcker genetisk inavelsgrad och förstår inte att inavel som byggts upp sakta över lång tid inte innebär samma risk som den som uppnås genom till exempel en syskonparning.

Jag önskar att vi inser och accepterar att situationen är olika för alla raser. Det finns de som behöver omedelbar hjälp i form av inkorsning, öppning av stambok mot liknande raser, justeringar i standarden och så vidare. Men det finns också de som är mycket fertila, långlivade och friska och som kan bevaras så för lång tid framöver om vi bara gör små ändringar i hur vi ser på hanhundsanvändning och selektion. Och – vilken ras som är vad har inte alltid att göra med deras genetiska inavelskoefficient.

Charlotte Laning Vrethammar

Reagerar du på något i tidningen? Skriv till oss!

Norsk lundehund

— en av världens mest
sällsynta hundraser

av Åsa Häggström
för Svenska Hunduppfödareföreningen

”Har man en gång haft en Lundehund vill man inte ha någon annan ras” var det första jag fick höra när jag träffade en grupp norska lundehundar med sina ägare. Ja, det var en ras som verkligen tog mig med storm. Den norska lundehunden är en säregen urhund som härstammar från norra Norges kustlandskap. Lundehunden tillhör de nordiska jaktspetsarna. I Kennelklubbens rasuppdelning placerar den sig i rasgrupp 5 – spetsar och raser av urhundstyp. Den första säkra beskrivningen av rasen är från 1591. Det var fogde Erik Hansen som under en resa i Nordnorge gjorde bekantskap med dessa sällsynta små hundar.

Lundehunden beskrivs som en liten och alert hund med ett vaksamt och livligt temperament. Den har ett tydligt kroppsspråk och med urhundens utseende är den också lätt att läsa av för andra hundar. Den skäller för att varna och besökare kan räkna med en rejäl utskällning. När de väl kommit in tystnar den ofta och blir istället ivrig över att få komma fram och hälsa. Lundehunden kan

också kommunicera med speciella små ljud och suckar, särskilt när den nöjd. Den kan även kuttra på ett sätt som påminner om en duvas läte. Framförallt när den är ivrig eller vill få uppmärksamhet.

På promenaderna hittar lundehunden allt möjligt ätbart. Bär av alla sorter är den mycket förtjust i, även frukter och nedfallna äpplen. Den är en duktig bärplockare, men man får passa de bär man själv plockar. Vid ett obehagligt ögonblick kan de snabbt försvinna ner i lundehundens mage. Jag hörde nyligen berättas om en lundehund som skulle träna spår. Det gick utmärkt tills spåret korsade ett område med blåbär. Då tog sig hunden en paus för att förse sig med nyttiga bär innan den spårade vidare.

Självständig och egensinnad

Lundehunden är en självständig hund och inte alltid lätt att motivera till exempelvis lydsträning. Den trivs bäst när den får vara fri och utforska omgivningen på sitt eget sätt. Det är en uthållig hund som kan följa med på långa och krävande promenader. Det är också en duktig klättrare som ivrigt utforskar håligheter och trånga utrymmen. Samtidigt är den mycket tillgiven sin människa och håller god uppsikt över var denne befinner sig. Den kommer ofta fram för att tala om att den är med. Den brukar också buffa med nosen på handen för att skapa kontakt.

Lundehundens beteende och egenskaper stämmer väl med lundehundens ursprungliga syfte, lunnefågeljakt. Numera är lunnefåglarna fridlysta i Norge och

FOTO: ÅSA HÄGGSTRÖM

lundehundarna används mest som sällskapshundar. Det är ändå spännande att studera hur dessa små hundar kunnat anpassats så väl för det krävande arbete de en gång hade.

Framavlad för lunnefågeljakt

Från början förekom lundehunden endast längs med Norges kustlandskap, framförallt på ön Vaerøy utanför Lofoten. Befolkningen på Vaerøy levde på fiske som huvudnäring. De kunde också dryga ut sitt matintag med föda från lunnefåglar som häckade högt upp i de branta bergväggarnas stenrosen och håligheter. Dessa fåglar gav också ett värdefullt tillskott av fjäder och dun. Eftersom de var otillgängliga för människor behövdes en medhjälpare med goda klättringsegenskaper. Någon som var liten och smidig nog att ta sig fram på de branta klipporna och krypa in i de trånga bergsskrevorna där fåglarna häckade. Det blev lundehundens uppgift som har framavlats för jakt på lunnefågel.

FOTO: ÅSA HÄGGSTRÖM

FOTO: ÅSA HÄGGSTRÖM

Lunnefågeljakten var inte riskfri och lundehunden behövde förutom goda klättringsegenskaper, även tålmod och lugn. Varje litet felsteg kunde leda till att hunden tappade fotfästet och rasade ner för de branta bergsväggarna. Lundehunden behövde också vara listig, modig och stark för att klara av att gripa tag om de förhållandevis stora fåglarna utan att skada sig på deras kraftiga näbbar. Dessutom behövde den vara mycket uthållig, eftersom det krävdes stor ansträngning att ta sig upp och ned för de branta klipporna med de insamlade fåglarna.

I jakten på lunnefåglar hade tikar och hanhundar olika roller. Tikarna som var mindre och smidigare hade till uppgift att åla sig in genom de trånga bergsskrevorna och dra ut de häckande fåglarna. Hanarna som var grövre var bättre anpassade till att jaga från klipporna, eftersom de kunde få med sig fler och större fåglar. I förhållande till lundehundens lätta konstruktion krävdes

FOTO: ÅSA HÄGGSTRÖM

det alltså mycket styrka och ork för att fånga och bära de förhållandevis stora fåglarna till sin husbonde.

Lunnefågeljakten krävde en anpassad anatomi

För att lundehundarna skulle kunna utföra sitt arbete i de trånga fågelbona krävdes en alldeles säregen anatomi. Till exempel är den översta nackkotan förenad med hjärnskålen på ett sätt som gör nacken extra rörlig. Det innebär att hunden kan böja huvudet så långt bakåt att pannan vidrör ryggen. Denna konstruktion gjorde det lättare för hunden att vända sig om i de trånga fågelbona. Det förekommer att hundarna sover i en sådan ställning med huvudet som får den ovana beskådaren att bli skärrad, eftersom det kan se ut som om hunden har brutit nacken.

Därutöver är lundehundens muskulatur, senor och ledband i bogarna så tånjbara att den kan "slå ut med armarna". Denna flexibilitet ger hunden en vevande rörelse med frambenen. Det brukar också beskrivas som att hunden "paddlar" med frambenen. Samtidigt har den trånga bakbensrörelser, vilket ser ut som den trippar

fram. Även framtassarna är rörliga i sidled, något som är till hjälp när den ska vända sig i trånga fågelbon.

Vad som också särskiljer lundehunden är användandet av "lundebromsen". Då sätter sig hunden på rumpan med alla fyra ben utfällda och vägrar att gå vidare. Detta sägs vara en urgammal överlevnadsstrategi som innebär en snabb inbromsning vid nalkande faror. Hos den moderna hunden används "lundebromsen" mest för att tala om att den inte vill gå längre. Det kan finnas annat som är mer intressant som den vill stanna och utforska, men det kan också vara något där framme är obehagligt. Får den lite tid på sig är den snart redo att fortsätta.

Sex tår på varje tass

Den norska lundehunden är särskilt omtalad för sina många tår. Det vanligaste är att den har sex tår på varje tass, men det kan variera. Jag har hört talas om lundehundar som har haft upp till nio tår på en tass. Det är förstås ovanligt. Däremot är sju tår ganska vanligt framförallt på framtassarna. Då sitter ofta två av tårna ihop och bildar en så kallad "dubbeltå". Av dessa sex eller sju tår är det önskvärt att fem av dem ingår i stödytan,

FOTO: ÅSA HÄGGSTRÖM

FOTO: MERETE EVENSETH

medan den sjätte tår kan sitta högre upp. Fler än sex tår är godkänt på utställning, däremot kan hunden få en lägre premieringsgrad om den har färre än sex tår.

Det som skiljer dessa extra tår från sporrar är att de är två- eller treledade med senor, muskler och trampdynor. Det gör att hunden kan böja, sträcka och gripa med dem på samma sätt som den mänskliga handens tummar. Denna tasskonstruktion har hunden stor nytta av när den klättrar upp och ner på de branta klipporna. Därtill har lundehunden åtta trampdynor till skillnad från andra raser som har fem.

På baktassarna ska hunden också ha minst sex tår, men här räcker det med att fyra av tårna ingår i stödytan. Baktassen har också sju trampdynor, där den större tramdynan är förlängd bakåt. Denna förlängda konstruktion fungerar som en extra bromskudde när hunden tar sig nedför de branta klippkanterna.

Andra användbara egenskaper

Andra egenskaper utvecklade för lunnefågeljakt är lundehundens kraftiga käkar i förhållande till sin nätta storlek, något som gör det lättare att bära de relativt stora fåglarna. De saknar också en eller flera kindtänder, så kallade premolarer på båda sidor av käkarna, vilket sägs bero på att de ska kunna bära fåglarna utan att skada dem. Premolarbortfall är godkänt på utställningar, liksom att de tillåts tre olika bett, saxbett, tångbett och omvänt saxbett. Överbett och underbett är däremot inte godkänt.

Ytterligare rastypiska egenskaper hos lundehunden är att den kan stänga sina öron helt eller delvis. Detta sker genom att örönen fälls samman och viks ihop. På det sättet skyddas de inre delarna mot sand och fukt när hunden vistas i lunnefågeln's bohålor. Lundehunden har också en vattenavvisande och smutsavstötande päls som de sannolikt hade stor nytta av i det blåsiga och fuktiga kustklimatet.

Rastypiska sjukdomar

Den norska lundehunden beskrivs som en frisk ras. Många hälsoproblem och sjukdomar som andra raser råkar ut för är lundehunden vanligtvis förskonad ifrån. Däremot kan de drabbas av en tarmsjukdom som heter intestinal lymfangiektasi och förkortas IL. Det är en allvarlig sjukdom som kan vara livshotande om hunden inte får behandling. I de dokument som är skrivna om IL står det att cirka en av tio hundar insjuknar per år. En del menar att det är betydligt fler än så, medan andra hävdar att de aldrig har haft IL på sina lundehundar trots många år och ibland flera generationer med rasen. Vad som orsakar IL är inte helt klarlagt. Däremot är man säker på att det finns en ärftlig disposition, eftersom lundehundar oftare än andra raser utvecklar sjukdomen.

Från utrotningshotad till korsningsprojekt

Lundehunden är en utrotningshotad ras. Dess ursprungliga begränsning till ett smalt geografiskt område innebar att populationen från början var liten. Därutöver drabbades hundarna av valpsjuka på 40-talet som resulterade i att endast ett fåtal individer överlevde. Ett omfattande avelsprogram kunde rädda rasen från att dö ut och i dag finns det cirka 1.800 lundehundar i hela världen, varav cirka 1.000 bor i Norge och cirka 200 bor i Sverige.

Trots att populationen växer så utgör de individer som överlevde valpsjukan basen i dagens lundehundstam. Det innebär att alla dagens lundehundar har ett nära släktskap till varandra. För att råda bot på det har den norska rasklubben inlett ett samarbete med norsk kennelklubb som avser att korsa in andra raser i populationen. Det huvudsakliga syftet med korsningsprojektet är att minska risken för ärftliga och gastrointestinala sjukdomar, men man hoppas även på en förbättrad fertilitet och utökade valpkullar. De raser man har valt för korsningsprojektet är norsk buhund, isländsk fårhund och norrbottenspets. De första valparna föddes 2014. Därefter har det fötts 105 valpar. Av dessa har sex hundar från tredje generationen mönstrats in i rasen. Dessa har i sin tur gett upphov till 28 avkommor. Detta arbete uppges ha ökat den genetiska variationen med över 10 %. Samtidigt räcker inte detta. Det är också viktigt att ta tillvara renrasaveln för att projektet ska lyckas. Det vill säga att låta så många friska och mentalt stabila lundehundar som möjligt användas i avel.

Samla ägg på Tromsø flygplats

Lundehundens jakt på lunnefåglar är sedan länge över, men på Tromsø flygplats i Norge har en grupp lundehundar fått en ny och viktig uppgift – att hålla

FOTO: MERETE EVENSETH

området fritt från fåglar genom att spåra upp deras bon och avlägsna deras ägg. Avsikten är att förmå fåglarna att söka andra häckningsplatser och därigenom förhindra olyckor med fåglar och flygplan. Projektet startade 2013 och den första sommaren samlade hundarna in 548 ägg från framförallt mås, men även från tjäder, gräsand, tärna, ejderuggla och gås. För varje år har antalet insamlade ägg stadigt minskat och 2023 fann hundarna endast 79 ägg. År 2024 hade lundehundarna ett uppehåll med äggsökandet, men i år är de tillbaka igen. Personalen på flygplatsen är mycket nöjda. De skjuter betydligt färre fåglar sedan lundehundarna började arbeta för dem och hundarna, ja de älskar sitt sommarjobb. De insamlade äggen förs till Tromsø museum för forskning. Även på Stavangers flygplats arbetar en grupp lundehundar med att samla ägg.

Varför en lundehund

Lundehunden är en fantastisk ras på många sätt. Den är liten och behändig samtidigt som den är tålig och klarar av utmanande promenader och vandringar. Allra bäst trivs den när den får springa lös och utforska omgivningen i sin egen takt, gärna tillsammans med andra lundehundar. Det är en stor fröjd att se en flock lundehundar lekfullt rusa fram i omgivningen. Eftersom det är en ras som har levt i flock sedan urminnes tider kan hunden bli olycklig om den blir lämnad ensam. Om den får sällskap av en annan hund, brukar det gå mycket bättre.

Det är tydligt att lundehundar har mycket glädje av varandras sällskap. Det märks särskilt när de får komma ut i naturen, men även när de är inomhus. Då kan de vara mycket pyssliga med varandra, framförallt med örontvätt. De är också mycket medvetna om vad som händer i den egna flocken. Om en hund har blivit tillrättavisad av en annan hund, kan de andra ofta visa sitt stöd till den drabbade genom att gå fram och buffa med nosen.

Lundehunden är också en mjuk och känslig hund. En hund man behöver vara försiktig med i sin hantering och inte för burdus. Den kan lätt bli stressad om det är alltför stöjt runt omkring. Det är också viktigt att vara tålmodig, framförallt med träning av rumsrenhet. Även lundehundens skällande på gården eller i hundmöten kan vara en utmaning. För övrigt är det en charmig liten individ full av överraskningar. För den som önskar en liten sällskapshund som är kelig och trogen, följsam men ändå självständig, nyfiken och pigg på aktiviteter, men också nöjd med att bara få vara med familjen. Då kan den norska lundehunden vara ett bra val.

Åsa Häggström, uppfödare av norsk lundehund

Mer information om rasen

Svenska lundehundsällskapet: www.lundehund.se

Den norska rasklubben: www.lundehund.no

FOTO: MERETE EVENSETH

Mentorer

Nedanstående medlemmar som anmält intresse för att bli mentorer har godkänt att vi lägger ut deras namn och mailadresser. Välkommen att ta kontakt med någon av dem:

Susanne Ekstedt, Uppsala, susanne@uniquedogs.eu
Uppfödare av labrador retriever sedan 1988, driver hunddagis sedan 2010. Diskuterar och delar gärna med mig av mina erfarenheter kring avelsfrågor och är gärna stöd i samband med förlossningar.

Eva Zittorin, Fjälkinge, rantafej@live.se
Slovenský kopov, nederlandse kooikerhondje, golden retriever

Ingrid Kruse, Bräkne-Hoby, inka@wiitch-hoos.se
Grosser schweizer sennenhund

Helene Björkman, Sandviken, helene@barecho.com,
springer spaniel

Christina Strandberg, Enköping, 0760-195798,
dobguns@hotmail.com. Kennel sedan 1989. Dobermann och dansk svensk gårdshund. Varit engagerad i SKK, SBK & rasklubbar. Utställningar, mentalsektorn, tjänstehund. Utb. testledare, utställningsansvarig.

Jenny Nilsson, Årsunda, jenny@barecho.se, springer spaniel

Lena Bertilsson, Mörrum, busalizas@yahoo.se, släthårig foxterrier

Pia Nilsson, Mörrum, zhinzimbaz7@gmail.com
Vi, jag Pia och min man Nils-Åke, har sedan 2005, uppfödning av rasen shetland sheepdog. Vi föder upp 1-3 kullar/år i en liten familjekennel.

Anette Nielsen, Örbyhus, lomenos@hotmail.se, kennel Lomenos. Chihuahua. Född och uppväxt med hundar och uppfödning, olika raser stora som små. Under eget prefix har jag fött upp chihuahua sedan 1982 och dessförinnan varit ”lärling” i kennel som jag ärvde. Jag har gått uopfödarutbildningen två gånger samt utbildning i fördjupad genetik. Jag agerar mentor i dag till några nya i rasen jag föder upp.

Ulrika Lundqvist, ulrika.norling@hotmail.com, kennel Lambington. Med 31 kullar i bagaget och flera raser har jag tills idag varit mentor till flera uppfödare. Jag har gått uppfödarutbildningen två gånger, senast förnyat 2020 och har utbildning i mentorskap sedan tidigare tjänst i Svenska Kyrkan.

Glad sommar!

NÄSTA NUMMER AV TIDNINGEN
BERÄKNAS UTKOMMA I SEPTEMBER

